

מודל מבוסס על שני סיפורי ילדים: הברוזון המכוער לה"כ אנדרסון ומיץ פטל לח' שנהב

כתבה: ליאורה ישראלי

אבסטרקט

המאמר מציג מודל לבחינת העשייה החינוכית בתחום החינוך לסובלנות על-ידי ניתוח שני סיפורי ילדים: הברוזון המכוער (1844) לה"כ אנדרסון, ומיץ פטל (1970) לח' שנהב. הברוזון המכוער מצייר מערכת חברתית מבוססת על הסולם האבולוציוני, כאשר הישות הלבנה ניצבת ברום הסולם, בעוד הדמות הכהה, אפורה, ניצבת בתחתית המדרגה. המסקנה הנגזרת מהסיפור היא שחברה הומוגנית היא החברה הטבעית והרצויה. חברה רב-תרבותית, היא סדר מלאכותי העומד בקונפליקט עם הטבע, אינה מומלצת, ולמרות חזותה הססגונית, אינה פתוחה בפני כל. על הפרטים בחברה להכיר בזוהרתם, מעמדם וקבוצת ההשתייכות שלהם. מיץ פטל מתאר חברה רב-תרבותית שהיא בבחינת משאב מעשיר ומפרה. המערכת החברתית מבוססת על יחסיות תרבותית, וקבוצות תרבותיות שונות עומדות על אותו מישור, תוך מתן לגיטימציה והכרה באחר. המפגש הבין תרבותי מזמן לפרט חוויה מרתקת ומרחיבת אופקים כמו שהוא מפתח מודעות עצמית ומעודד להגדרת הזהות הייחודית. ניתוח זה יכול לשמש כמודל לבחינת מסרים חברתיים בטקסטים ספרותיים, יחידות הוראה ופעילויות חברתיות.

Abstract

This article supplies the reader with a model to examine the educational work towards tolerance, by analyzing two children's stories: The Ugly Ducklings (1844) by H.C. Andersen, and Raspberry Juice (1970) by H. Shenav. The Ugly Duckling depicts a social state based on the evolutionary ladder, where the white entity is at the top, and the black one is at the bottom, concluding that multicultural society is an artificial order which stands in conflict with mother nature and is not recommended. Raspberry Juice describes the social order as based on cultural relativism where each entity stands on equal footing while validating and respecting "the other", concluding that diversity is an invaluable opportunity for enriching ones' life experience, developing emotional intelligence and widening the horizons.

האחר - משאב או איום?

מודל מבוסס על שני סיפורי ילדים:

הברוזון המכוער לה"כ אנדרסון ומיץ פטל לח' שנהב

הברוזון המכוער נכתב על-ידי ה"כ אנדרסון (Andersen) בשנת 1844 בדנמרק. כתביו של אנדרסון תורגמו לשפות רבות, כשישים במספר.

מיץ פטל נכתב על-ידי ח' שנהב ב-1970 בישראל, ומאז שראה אור הפך לרב-מכר בארץ. שני הסיפורים: הברוזון המכוער ומיץ פטל נפוצים ביותר בישראל, ורכשו מעמד של ספרות קלאסית לילדים. שני הסיפורים עוסקים ב"אחר" ובאינטרקציה החברתית שלו בקהילה.

בקצרה, אנדרסון מספר לנו על ההתעללות שעבר הברוזון המכוער עם היבקעו מהביצה, הן על ידי קהילת העופות בחווה, הן על-ידי הנערה שמאכילה את העופות, והן על-ידי "אימו".

כשהגיעו מים עד נפש, נמלט הברוזון המכוער על נפשו ויצא לעולם הגדול. הברוזון המכוער נלחם בגורלו האכזר, כשהוא מתגבר על הקור, הרעב והבדידות, ועם בוא האביב הפך לברבור יפהפה, ונקלט בקבוצת ברבורים שפגש בנחל.

מיץ פטל מספר כיצד האריה והג'ירפה גילו את זהותו של מיץ פטל (ארנב), וכיצד שלושתם הפכו לחברים.

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד

מהו מוסר ההשכל הנלמד מסיפורים אלו במישור הגלוי? מהם המסרים הסמויים המועברים לקוראים הצעירים במישור החבוי? איזו תמונת מציאות חברתית מצטיירת לקוראים הצעירים עם היחשפם לטקסטים השונים? אילו כישורים חברתיים הם עשויים לרכוש תוך התודעותם לטקסטים אלו?

הייתכן, שבגיל צעיר מאד, אנו משדרים להם, מעצם חשיפתם לשני הטקסטים, שני מסרים חברתיים מנוגדים זה לזה: האחד מסר גזעני, ואילו השני מסר המלמד אותם תפקוד בונה בחברה רב-תרבותית?

על-מנת לענות על שאלות אלו מוצגות ארבע סכמות לשני הסיפורים שמאפשרות לבחון את נקודת הפתיחה של הסיפורים ואת סופם "הטוב". סכמות אלו יכולות לשמש כמודל לבחינה ביקורתית של מסרים חברתיים שאנו משדרים לגיל הצעיר בשפת יום-יום, בטקסטים ספרותיים ובפעילויות חברתיות.

© האחר - איום או משאב? כל הזכויות שמורות למחברת.
ליאורה ישראלי, l669@bezeqint.net, מכללת גורדון, חיפה